

JACHIN's BROCHURE-REEKS No. 19

Nazorg

DOOR

MEJ. P. HOGENDOORN



1951

JACHIN's UITGEVERSBUREAU
NAAMLOZE VENNOOTSCHAP W. D. MEINEMA
DELFT

Op een van de eerste bestuursvergaderingen die ik bijwoonde en waar ik met belangstelling luisterde naar alles wat zo de aandacht en het oordeel van het hoofdbestuur vraagt, werd mij toen het punt jaarvergadering aan de orde kwam plotseling de opdracht gegeven, om hier met U deze middag een onderwerp te bespreken dat handelde over de nazorg die besteed moet worden aan de kinderen die onze Zondagsschool verlaten.

Deze opdracht kwam voor mij wel onverwacht, maar was klaarblijkelijk bedoeld om mij als onervaren nieuweling gelijk maar even op gang te helpen, en tevens te doen beseffen dat ik niet alleen maar mocht luisteren, zoals aanvankelijk m'n bedoeling was — althans voor de eerste periode — maar dat er ook werk wachtte.

Tegensputteren hielp niet veel, en met schroom heb ik deze opdracht aanvaard.

Toen ik mij in deze stof ging verdiepen bleek mij dat nazorg een uitermate practisch onderwerp is waarbij men aan studeerkamertheoriën weinig heeft.

Het is een bekend feit dat de nazorg aan onze Zondagsschoolkinderen in veel afdelingen een probleem is, dan laten we nog maar buiten beschouwing die plaatsen waar men aan deze vragen nog niet toe is.

Over 't algemeen ziet men wel de noodzakelijkheid, maar aan de practische uitvoering kan men niet toekomen.

In veel gevallen lijden onze pogingen schipbreuk. Wij zien veelal geen kans de kinderen vast te houden, en dan dringt bij alles de vraag naar de juiste methode zich weer sterk aan ons op.

Door allerlei factoren is nazorg een moeilijke opgave.

Steeds weer zullen nieuwe middelen geprobeerd moeten worden, en ook al hebben we soms de neiging ertoe, toch mogen we „het bijltje er niet zonder meer bij neerleggen.” Ik vlei mij niet met de hoop, U hier deze middag richtlijnen te geven die voor ieder aanvaardbaar kunnen zijn, maar ik wil trachten U enige wenken door te geven die in de practijk getoetst zijn, hetzij door mij persoonlijk, hetzij door mijn collega's.

Vooraf wil ik even opmerken dat ik, bij alles wat gezegd wordt onze buitenkerkelijke kinderen op het oog heb, de kinderen uit onze eigen gezinnen of van positief belijdende christelijke huize worden veelal opgevangen door het eigen kerkelijke jeugdwerk zoals catechisatie, jongens- en meisjesclubs enz.

Onze taak tegenover deze kinderen is hen hiernaar te verwijzen en de leiders van de in aanmerking komende clubs hun namen en adressen door te geven.

Dit onderscheid moet men goed in het oog houden, dat heeft als voordeel dat ons terrein daardoor ook meer overzichtelijk wordt.

Ik ben blij dat dit onderwerp een vervolg mag zijn op het referaat van Ds. Gilhuis van vorig jaar, dat handelde over het contact met de ouders.

Daarin heeft hij scherp laten uitkomen dat persoonlijk contact met de kinderen één van de meest waardevolle elementen is. Als het persoonlijk contact tijdens de periode dat deze kinderen onze Zondagsschool bezochten niet sterk was of misschien helemaal ontbrak, dan moeten we ons niet verwonderen dat we hen na die tijd, als we hen niet meer wekelijks zien, spoedig uit het oog verliezen, dan hebben we dus gefaald.

Zondagsschoolwerk — het zal in deze kring reeds herhaaldelijk gezegd zijn — blijft niet beperkt tot het uur Zondagsmiddags en misschien de vertelcursus, maar het vraagt onze volle belangstelling voor, ons hartelijk meelevens met het kind dat wekelijks komt om te luisteren naar wat God ons in Zijn woord vertelt.

Onze taak is ook niet afgelopen als deze kinderen op twaalfjarige leeftijd onze school verlaten, met als afscheidscadeau een Bijbel, die zij ontvangen „als gids op hun levensweg”, zoals nogal eens bij een dergelijke plechtigheid gezegd wordt. Maar daarna moeten zij dan die Bijbel echter zelfstandig gebruiken en er de weg in leren vinden.

De taak die de Zondagsschool zich stelt is kinderen bekend te maken met het blijde evangelie dat God deze wereld heeft liefgehad, naar ons heeft omgezien in de Heere Jezus Christus.

Zij tracht door haar arbeid die kinderen te brengen tot het geloof, maar daar zit ook onlosmakelijk aan vast dat U hen dan tracht te brengen tot de Kerk van Christus.

Naar het mij voorkomt wordt dit laatste in de practijk van ons werk wel eens te veel vergeten.

In de vertelling is de toepassing meestal zo, dat we als we in de Heere Jezus geloven, Hij onze zonden vergeeft, en dat we

dan later bij Hem in de heerlijke hemel mogen komen. Te weinig wordt over 't algemeen gewezen op de heerlijkheid van de gemeente. Op het feit dat de Heere Jezus die gemeente liefheeft, voor haar zorgt, haar beschermt en zegent, en dat het daarom zo'n grote vreugde is om tot die gemeente te mogen behoren.

Te weinig wordt ook gewezen op het voorrecht om 's Zondags de vergadering van die gemeente te mogen bijwonen.

Het kind moet naar de kerk geleid worden. Het moet beseffen dat kerkgaan niet iets abnormaals is, of een gewoonte die bepaalde mensen zich hebben eigen gemaakt, maar een voorrecht, een gunst, een feest, iets wat je niet genoeg waarderen kunt.

Op een vraag hoe je dit bereikt, vertelde Mej. G. Ingwersen — de schrijfster van de „Bijbel in vertelling en beeld” voor de kinderen van ons volk — op „de Nijenburgh” eens hoe zij dit aan kinderen duidelijk maakte.

„Als wij straks weer van hier gaan dan vragen wij de Heere om Zijn zegen, maar weet je wat zo heerlijk is als je naar de kerk gaat, daar bid de dominé niet om de zegen, maar daar mag hij die zegen van God geven. En die zegen draag je dan als een geschenk mee naar huis. De genade van de Heere Jezus Christus, de liefde van God en de gemeenschap wordt gegeven aan ieder die gelooft.”

Ziet U deze dingen kunnen we onze kinderen op de Zondagschool niet genoeg duidelijk maken. En die taak houdt niet op als kinderen twaalf jaar zijn en ze onze Zondagsschool verlaten. Die taak blijft, maar de methode zal anders worden.

Het feit, dat de leeftijdsgrens zo rond het twaalfde jaar ligt, is niet toevallig, maar heeft een psychologische achtergrond.

Dan treedt bij hen een periode in het leven in die we aanduiden met het woord puberteit.

Prof. J. Waterink zegt in zijn boek dat over deze periode handelt het volgende:

„Tussen de grenzen van het twaalfde jaar enerzijds en het achttiende jaar anderzijds ligt een levensperiode die men in bijzondere zin jeugd kan noemen.

Al hangt deze periode onlosmakelijk samen met de vorige periode, toch heeft ze een eigen karakter.”

Prof. Waterink zegt vervolgens: „Er is misschien geen periode in het leven waarin de algemene religie zo sterk spreekt als in de puberteitsworsteling. Eerst in de puberteitsjaren breekt het zedelijk nood-schuldgevoel door in volle omvang. In de

schooljaren voelt een kind zich schuldig in betrekking tot een verkeerde handeling. Die daad was ongehoorzaamheid of zonde; maar in ieder geval was de daad als zodanig datgene wat hem schuldig stelde.

De daad is het waar het om gaat.

In de puberteitsjaren wordt dit anders. Dan begint het besef te ontwaken: „Ik ben slecht, ik ben verkeerd.” Dus niet slechts: „Ik doe wel eens verkeerde dingen”, maar bovenal: „Ik heb zelf een boos hart.”

Dit ontwaken van het zelfbesef in de vorm van schuldbesef is religieus gezien van uitermate grote betekenis. Geen gebied geeft vaker gelegenheid tot doorbraak van de invloed der religie dan juist het terrein van de beleving van schuld. Onbewust gaan jonge mensen gebukt onder een besef dat het weer „mis” is met hen.

En nu ligt in deze situatie een als natuurlijk gegeven aanknopingspunt voor contact met de hoogste waarden des levens; voor een innerlijke aanraking met de openbaring van Gods genade.”

Deze opmerkingen zijn ook voor ons werk van de grootste waarde. Zij overtuigen ons van de noodzakelijkheid om de boodschap te blijven brengen, maar dan in een vorm die aangepast is aan de behoefte en ontwikkeling die deze leeftijd meebrengen.

Welke mogelijkheden zijn er nu voor ons in deze veranderde omstandigheden?

Allereerst zou ik dan willen noemen de voorcatechisatie die de brug vormt van de Zondagsschool naar de gewone catechisatie.

Deze tussenvorm is voor buitenkerkelijke kinderen onontbeerlijk. Zij zijn in veel opzichten achter bij onze eigen kinderen die thuis en op school bij de Bijbel zijn opgevoed, en die zich in de loop der jaren een hoeveelheid bijbelkennis hebben eigen gemaakt. Dit alles heeft niet nagelaten een stempel te zetten op hun leven en denken.

Op de Zondagsschool vertellen we over de Heere Jezus langs de weg van de historische verhalen uit de Bijbel en het kind aanvaardt die verhalen zonder enige critiek en stelt alles zich zo concreet mogelijk voor.

Wanneer echter de puberteitsjaren doorbreken, begint het kind te denken met abstracties, het gaat vragen naar de zin der dingen.

Daarom is dit de tijd dat we hen in het raam van de Bijbelse geschiedenis de diepe zin leren verstaan van onze geloofsinhoud.

De betekenis van de woorden, zonde, genade, geloof, wedergeboorte enz.

Een prachtige handleiding hiervoor is het boekje van Ds. S. G. de Graaf: „Van Zondagsschool tot catechisatie”.

Ds. De Graaf laat hier op uitnemende wijze zien hoe een brug kan worden gevormd van de historische stof zoals ze op de Zondagsschool verteld werd naar die stof waarin de waarheid van Gods Woord in meer dogmatische vorm wordt behandeld.

Van veel belang is dat we in het oog houden dat het jonge mens tussen het twaalfde en vijftiende jaar een critische instelling heeft. Hij heeft critiek op alles en nog wat.

In godsdienstig opzicht werkt dit ook door en brengt dit soms een zekere twijfel mee.

Jonge mensen zijn in de puberteitsjaren uiterst gevoelig. De meesten zijn zeer gesloten over wat er op godsdienstig terrein in hen omgaat. Dikwijls wordt voor onverschilligheid aangezien wat in wezen een zekere schroom is, of een besef van eerbied voor wat ze zelf ervaren.

Nu kan de voorcatechisatie een steun zijn, die hen helpt om Gods werk in het hart van een mens te verstaan. Op deze catechisaties zullen we altijd zo concreet mogelijk moeten zijn. Het is wel gewenst dat we voor we tot het geven van deze voorcatechisaties overgaan, dit eerst even met de ouders bespreken.

Verder is het aanbevelenswaard, dat deze catechisaties gehouden worden bij de leider of leidster aan huis in een gezellige kamer, met een kopje thee of een glaasje limonade.

Na afloop kan er dan gelegenheid zijn om nog een poosje na te blijven om nog wat te praten of te zingen.

Als er een orgel of piano in huis is, moet deze zeker niet gesloten blijven.

Nooit mag van een kind de belofte gevraagd worden, zoals ik eens hoorde, dat ze na deze voorcatechisatie de gewone catechisatie zullen bezoeken.

In verschillende plaatsen, o.a. te Amsterdam, wordt Zondags voor de buitenkerkelijke jeugd een jeugddienst gehouden.

Men houdt daar rekening met het feit dat er onder deze kinderen zijn, die een kerkdienst — zoals die bij ons gehouden wordt — eenvoudig niet mee kunnen maken.

Zij kunnen deze dienst niet vatten, de preek wel het allerminst. Men kan deze kinderen dan wel meenemen naar een gewone dienst, maar dan wordt het in veel gevallen kerkgaan zónder luisteren, zónder innerlijk meemaken, kerkgaan met verveling, met behoefte aan afleiding.

Men tracht nu door deze jeugddiensten dit bezwaar enigszins op te vangen, doordat deze samenkomsten geheel op de kinderen zijn ingesteld en de inhoud in woord en lied is aangepast aan hun bevattingsvermogen.

Hier moet echter aan toegevoegd worden dat deze samenkomsten een overbruggingskarakter dragen naar de gewone kerkdiensten. Over 't algemeen is de opkomst niet groot, maar de kinderen die er komen, komen zeer geregeld.

Deze samenkomsten zijn uitsluitend bedoeld voor de buitenkerkelijke jeugd, onze eigen kinderen moeten daar niet voor gevraagd worden, ook niet om als lokvogels dienst te doen.

Om U een indruk te geven van zo'n samenkomst, volgt hier een liturgie, zoals die in Amsterdam gebruikt wordt.

Opening: Onze hulp is in de naam van de Heer die hemel en aarde gemaakt heeft.

Zingen:

Voorlezen van de Wet: Bij voorkeur de hoofdsom van de Wet uit Mattheüs.

Schuldvergeving:

De Bijbel leert ons dat er schuldvergeving is bij oprecht berouw met de woorden:

Jes. 53 : 4—6 1 Joh. 1 : 8 tot
Jes. 63 : 7—9 of 2 : 3
Ps. 32 : 1, 2 en 5 Rom. 5 : 8—12.

Zingen:

B.v. Gezang 25 : 2.

Geloofsbelijdenis:

Laten wij belijden wat de Kerk belijdt met deze woorden. Apostolische geloofsbelijdenis.

Zingen:

B.v. Gezang 23.

Schriftlezing en gebed:

Zingen + collecte:

Onder orgelspel wordt gecollecteerd en pas daarna het opgegeven vers gezongen.

Toespraak:

Gebed:

(Het onze Vader).

Zingen:

(Staande).

Slotformule:

- B.v.: O Vader, dat Uw liefde ons blijk
en wat verder volgt;
of: De Heer zal onze uitgang en in-
gang bewaren van nu aan tot in
eeuwigheid.
of: Heer zegen en behoed ons,
Heer doe Uw aanschiijn over ons
lichten en wees ons genadig,
Heer verhef Uw aangezicht over
ons en geef ons vrede.

Er zal altijd een aantal kinderen overblijven die voor een voorcatechisatie niet te vinden zijn, en die door jeugddiensten niet bereikt worden.

Voor hen zijn meestal de weekclubs — mits ze goed zijn opgezet — een prachtig hulpmiddel.

Deze clubs moeten niet te groot worden, integendeel een kleine groep is meer bevorderlijk om het doel te bereiken.

Het is van zeer veel belang dat op deze clubs een teamgeest gaat heersen, die op allerlei manier ook versterkt moet worden.

Voor deze clubs zijn zeer veel mogelijkheden.

Onder ons zijn bekend de clubjes waar door de meisjes gehandwerkt wordt en waar de jongens figuurzagen.

Men kan deze bezigheden door andere vervangen en aanvullen. Ik denk b.v. aan clubjes waar met meisjes gevolksdanst wordt, getennist, waar jongens schaken en voetballen, kortom mogelijkheden te over.

Dit vraagt ongetwijfeld van degene die de leiding heeft serieuze voorbereiding, verzorging tot in details.

Maar al deze zorg loont de moeite op bijzondere wijze.

Jongens en meisjes in de puberteitsleeftijd hebben een sterke behoefte aan clubvorming. Krijgen zij het besef dat die club van hen is, dat zij er iets van moeten maken, dan blijkt het dat ze soms tegen de verwachting in zeer trouw zijn.

Van belang is dat we zorgen de clubjes zo gezellig mogelijk te maken, daarom zullen we er ook op moeten letten dat hetgeen we doen op deze avonden ook aansluit bij de behoefte aan ontspanning.

Ga b.v. met jongens die allen op een ambachtschool zijn, niet figuurzagen, en met meisjes van een huishoudschool niet handwerken of naaien. Een goed geleid zangclubje kan uitnemende diensten bewijzen.

Bevorder zoveel mogelijk de activiteit en werk altijd weer

naar een bepaald doel toe, b.v. een gezellige avond, waar ouders, familieleden en belangstellenden kunnen komen.

Laten deze avonden op hoog peil staan en verzorgd worden door de leden zelf.

Het is mogelijk dat aan zo'n avond verschillende clubs meewerken. De ene groep kan dan zorgen voor een paar mooie declamaties, vertelling enz., de zangclub zingt.

Door de clubs die zich bezig houden met handenarbeid, wordt een niet te grote, maar zeer verzorgde tentoonstelling georganiseerd. In Eindhoven is dat enkele malen gedaan en met veel succes.

Hierdoor worden dan ook de ouders getrokken en kunnen we ons van hun waardering voor dit werk verzekeren. Deze avonden hebben naast dit alles ook een sterk propagandistische waarde.

Het is in Eindhoven meerdere malen gebeurd dat na een dergelijke avond een meisje kwam met de vraag: „Juffrouw, m'n moeder vraagt of ik op de club mag komen, want ze is op die avond met de tentoonstelling geweest.”

U zult misschien vragen: Maar hoe komt U nu aan het eigenlijke toe, aan het brengen van de Evangelieboodschap, want daar gaat het toch om.

Inderdaad, dát is altijd weer het doel, en al het voorgaande, hoe belangrijk ook op zichzelf, blijft middel.

In Eindhoven wordt voor dit doel altijd het eerste gedeelte van de avond gereserveerd. Een bepaald Bijbelgedeelte wordt besproken. Op een bepaalde club heb ik bij wijze van proef eens geprobeerd, om hen een Bijbelgedeelte op te geven, dat thuis gelezen moest worden en overdacht, b.v. de gelijkenis van de verloren zoon, of de parel van grote waarde. De volgende week werden er dan vragen gesteld, b.v. „Jannie, wat denk je, wat zou de Heere Jezus met deze gelijkenis bedoeld hebben?” of „Wat was de aanleiding dat de Heere Jezus deze gelijkenis aan de mensen ging vertellen?”

De eerste keren lukte het matig, maar toen de bespreking wat meer levendig werd, kregen ze er ook meer belangstelling voor, welke niet af, maar toe nam.

Ter afwisseling werden er dan ook Zendingsverhalen verteld en gedeelten uit de kerkgeschiedenis, b.v. de geschiedenis van Luther en Calvijn, van de moeilijke jaren der Hervorming en Reformatie. Zo zijn in dat clubjaar zeer veel pericopen uit Lucas besproken en ook enige uit Johannes en de andere Evangelien.

De verhalen die de eerste drie Evangelien allen vermelden, werden dan ook allen even gelezen, waarop de eerste keer prompt door een meisje de vraag werd gesteld: „Waarom staat er 3 keer hetzelfde in de Bijbel?“

Er zijn dus veel mogelijkheden, alléén zult U wel moeten zien, dat, wat op de ene club wel kan, voor de andere beslist ongeschikt is.

Als U maar bezig bent om het Evangelie zo concreet mogelijk in hun leven te brengen.

Voorwaarde is hierbij dat we zelf door dat Evangelie zijn aangeraakt, dat we er een levende liefde voor hebben.

Dan zál onze bespreking nooit doodlopen in intellectueel geredeneer, maar dan zal onze weergave doorleefd zijn, zonder dat we ooit vervallen in het „dierbaar“ worden.

Eén van de dingen die steeds weer een grote attractie blijkt te zijn is een weekend met de club gaan kamperen.

Als een zomerweekkamp om de een of andere reden niet mogelijk is, begin dan eens met een weekend.

Liefst moet de kampeergelegenheid een eindje buiten de woonplaats liggen, maar toch ook weer niet te ver weg, zodat U het per fiets kunt bereiken.

Deze kampen binden de jeugd in zeer sterke mate. Men leert hen daardoor ook weer beter kennen, ziet hen eens van een andere kant.

Zaterdagavond is er gelegenheid voor een gezellige bonte avond, waar ieder wat ten beste kan geven, in een kamptent of rond een kampvuur.

Het mooie is ook dat U Zondagsmorgens deze kinderen dan ook zonder tegenstribbelen allemaal meeneemt naar de kerk, en na de dienst rustig gelegenheid hebt om er nog eens even over na te praten, heel eenvoudig in de vorm van een gesprek.

Deze kinderen hebben er over 't algemeen geen besef van wat Christelijk leven is en welk een feest een Christelijke Zondagsviering kan zijn.

Zorg dan ook voor een mooie wandeling, een afwisselend programma met allerhande spelletjes.

Als U niet zelf kookt, maak dan wel bij voorkeur zelf de boterhammen klaar, en zorg er voor dat de tafel in de kampsfeer toch zo gezellig mogelijk is.

Deze dingen behoeven voor geen club onbereikbaar te zijn, want de kosten kunnen zo laag mogelijk gehouden worden. Ook de ouders — als U ze reeds op een andere wijze hebt leren

kennen — zullen hun kinderen rustig aan U toevertrouwen. Het verdient wel aanbeveling hen persoonlijk de plannen te gaan vertellen en toestemming te vragen. Al deze dingen bevorderen het contact met het gehele gezin. Wat van een week-endkamp geldt, geldt in nog sterkere mate van een vakantie-weekkamp.

Het is van onzegbare betekenis, deze kinderen een week lang in vertrouwde christelijke omgeving te hebben.

De morgenopening elke dag, eenvoudig en kort, het gebed aan tafel, het lied en de gemeenschappelijke dagsluiting maken naast alle andere dingen de indruk onuitwisbaar.

U ziet, al deze dingen maken het er voor de leiding niet gemakkelijker op. Deze jeugd blijft onze zorg vragen. Zij vraagt bovenal van U een inleven in hun gedachten en belangenfeer, een leiding die bindt maar nooit knelt, een steun in de rug, een adres, waar ze ook als ze door bepaalde dingen in moeilijkheden zitten, altijd weer heen kunnen en willen gaan.

Bij het ouder worden zult U dan steeds meer voor hen worden, de figuur op de achtergrond.

Steeds meer zullen ze zelf willen bepalen en doen.

Dan komt de tijd dat U deze jongens en meisjes kunt overhevelen naar een kring van „Jeugd en Evangelie”, waar ze dan zelfstandig met de eigen kerkelijke jeugd een eigen gemeenschap kunnen gaan vormen.

Wanneer zo de nazorg aan de buitenkerkelijke jeugd een brug kan gaan vormen naar het oudere jeugdwerk, zijn we een heel eind gekomen in de goede richting.

Dit vraagt van U een maximum aan geduld, liefde en initiatief, die weg naar het hart moet gezocht worden met alle ons ten dienste staande middelen.

Altijd weer zullen we moeten zien dat het ons geven aan dit werk geen liefhebberij is, maar opdracht van Christuswege, waarvoor Hij ons verantwoordelijk stelt.

Dat wil zeggen dat Hij ons eens verantwoording zal vragen van de wijze, waarop we onze opdracht hebben vervuld tegenover de kinderen die Hij ons toevertrouwde.

Als we het geheel overzien, lijkt onze werfkracht soms klein, maar dan is de wetenschap dat we slechts instrumenten zijn in de hand van Hem — die Zijn schapen ook onder onze jeugd bij name kent — een bron van steeds vernieuwde activiteit en trouw.

